

SIMONYI IMRE

Ifjúkor

Levélböröndék ifjúkori barátomhoz

... és arra emlékszel, hogy akkor még a télihold mindig ott állt az égen és mindig elérhető közelségben és hogy a vers nem volt költött remény: ott fészkelte még mindnyájunk tenyerén

és emlékszel
akkor még égtől földig ért a jószág és földtől édig terjedt a válóság s haza szabadság szerelem mily mennyet volt s milyen földközeli

és arra emlékszel még, hogy milyen anyagi tisztaságú vagyak fektették hanyatt minden ágyat akkor még

az ifjúkor...

persze lehet hogy az is semmi volt de mit tehetsz mondni ha mindennek hitted s mondni mi maradt annak akit már ebből a semmiből is kisemmiztek.

G. SZABÓ LÁSZLÓ

Udvar. vasárnap délelben

A macskaköveken megbotlott az idő — a szétszórt almacsutkák megcsúszott s ittrekedt... Egy szemetesvödörből patkány onan elő, visítva hajkurásszák ünneplős gyerekek.

Két málló sárga fal és kitárt barna ajtók néznek farkasszemű — konyhákban tűz lobog, villámok csapnak onnan, ósanyáig kanyargók, amikor veszekednek a szomszédasszonyok.

Most béke mindenütt. A férj is végre megjött — bajsza sörös. A kandúr már húst szagol, nyivákol — s lengnek a száradó ruhák, mint tarka kendők egy sosem induló vonatnak ablakából.

MOLDVAY GYÖZÖ

Az emberség dicsérete

(Wassermann Gyulához, Auschwitzból szabadulván Tokaj öregjeit istápolja.)

Akikben visszastród meggyőzött asszonyod, akikben veszedelmű pernyeként elszállt gyermeked, akikben ódon házad s éden kerted cserepe, tulipánja születik újjá minden este: csak bőszené babok, szelítőt szilfatorzsek, fénytelen égről komorulnak, rancos héjjal, s mihaszna karjukat pálcaként tördelik. Pity sebre, fajra terítve gyógybalzsamot, oly kormos éjbe csöppentve tűzpirost, lelted meg útját őszi békességnek, módját a farkas-pógytól tisztulásnak, s hogy megtaláltad, s hogy lehűtötted lázadó, sajgó szívedet, már tiéd öröme a dombról letekintő anyás körteágnak, és a harag, gyűlölet habjainak múltán kerted alján is üde forrásvíz csordogál, amibe bátran ejtheti orrát a görbe kos!

len-nyáron a sarkon fordult meg, és ment vissza a parton, ahonnan látta a sáplepkeket, akik megint másféle gondolatokat sugalltak.

Most is elhaladt az italbolt előtt, a páras, mocskos ablakok idegen világot hirdettek, rápillantott, majd futólag ránézett egy gyerekre, vékony ruhában, nagykabát nélkül várakozott az ajtónál.

A vívómester megállt, arcába nézett, a gyerek okos szemében bizalom fényelt, majd kópé fény gyulladt ki, szája kicsit csufondárosan görbült. „Vén szivar” — gondolta a vívómester, ismerte ezt a mosolyt, nem bánta, egyenletes léptekkel tovább indult, belül mosolygott — „szegény kis srác, az apját várja” — gondolta, és lenézett a folyóra, ahol a szürke, hőmpolygó víz hátán két parthoz kötött slepp állt, alaposan lemerülve. Egy ember állt az első slepp orrában és felfelé nézett.

Ekkor hallotta, hogy az italbolt ajtaja kivágódik, valakit erővel kilöktek, a valaki szörnyen káromkodik, alaposan, kiadósan, alföldi, ocsmányi módra, aztán hallotta a gyerek sikítását.

Megfordult, balkezeiből áttette botját a jobba és várt.

A gyerek az úttestre repült, elnyúlt, mintha nem is élne. Az ember zihálva bámulta, nem tántorgott, testes, erős férfi volt, két zubbonyban, vattás nadrágban, bakancsosan. Lelepett a gyerekhez, kifeszítette ujjait, melyek görcsösen markoltak egy halom gyűrött pénzt, amit az előbb sebtében kirántott a zubbony oldalzsebéből. Nem egyszer megtette. Megtette, mert muszáj volt. Néha sikerült eltűnni, sokszor nem. Most kábultan feküdt a hideg, sáros aszfalton, gyomra émylygett, feje doboként dübörgött, és keserves bánattal érezte, hogy ujjai szétmállnak, nincs pénz, nincs, és alig rándult meg, mikor az ember beleugrott.

A vívómester állt, erőlködve próbálta

megérteni a dolgot. Úgy látszik, a gyerek lopott, lopott? Honnan tudta, hogy lopott? Nem, ezt nem tudta, talán sejtette — a gyerek megrándult a rúgásra, nem kelt fel, feküdt, mint a rongy.

Szemügyre vette az embert, az visszalépett a járdára, szétnyitotta markát, és kábultan próbálta megszámolni, mennyi a pénze. Aztán nekiindult, de ott állt egy magas öreg, aki nézte.

Ingerülten bámult az arcába, nem volt szándékában megbántani, de valahogy kifordult belőle a gyűlölet. Kópé, megvetően, pontosan rákópélt a vívómester cipőjére.

Groteszk látvány volt, ahogy az öreg hátraugrott, alapállásba, botját kinyújtotta, kitört, és a bot fekete gumívége csattant a másik homlokán. A zubbonyos családtagos könnyűséggel bukott hanyatt, a vívómester a gyerekhez lépett, felemelte, karjába vette, a gyerek lélegzett, ettől megnyugodott.

Csuklója pokolian sajgott, talán eltörte az izületet. A gyerek mindent tudott, kábultan is világosan látta apját a földön, látta az öreg szivar botját előre szökni, de nem érzett semmi örömet. Szeretett volna elszaladni, de nem volt ereje.

A vívómester tovább vitte, ment, egyenletesen, a gyerek feje vállára billent, érezte az öreg bórnek tisztá szagát.

— Engedjen le — kérte az öreget hirtelen feléledve, mert meghallotta, hogy apja felkelt, és megindult feléjük. Az öreg rozogát lesepri a fater — gondolta, és valami gyűlölettel érzett az öreg iránt.

Eroszakosan kúgrott kezéből és talpra állt. De csak egy pillanatra, mert újra rettenetesen dobolt a feje, és hátul mintha kést dugtak volna agyába. Nekioldt a falnak. Nagyon mérges volt az öregre, mit avatkozik bele!

Apja rárontott az öregre, de az ügyesen oldalt lépett, nem is vette észre, hogyan

A szép reggelen három szál muzsikussal ballagott a hegyfalusi állomás felé. Az este, hogy megjöttek, szekérrel hozták be őket, de reggel, a lakodalom után senki sem törődött velük. Kozma bácsi, aki hozatta őket, valahol aludt, Kozmá né a konyhát rakta rendbe, a fiatalok már régen eltűntek, így hát megindultak gyalog.

A primás és a kontrás, kezükben lóbalva a hegedűt, könnyen haladtak, de Balator Jancsi, vállán a nagybőgővel, csak botladozva. Szidta is őket, hogy ne siessenek annyira, van idő, a vonatot csak egy óra múlva fut be.

Jancsi nevezetes tagja volt a bandának. Kis fekete ember, kurt lábakkal és némi pocakkal. Ő volt a banda humoristája. Azt csinálta, amit a dzsessznél a dobos, ő is úgy hajladozott jobbra-balra, vagy magasba tartotta a vót és hirtelen lecsapott, közben jókorát rikkantva. Azt is megtette, hogy leguggolt, a nagybőgőt a térdére fektette és úgy játszott tovább. A banda tagjai együtt nevettek a publikummal, mert Jancsi azért az összhangot nem rontotta el és soha hamis hangot nem fogott.

A lakodalomban is neki volt a legnagyobb sikere. A menyasszony rózsát dugott a gomblyukába, a völgyégy szivart a szájába. Kozma bácsi megrendelte nála a „Nagybercsényimiklóst”, hogy játssza el szülőben. A többiek majd szétduzzantak az elfojtott röhögéstől, ahogy Jancsi letudta a nótát. Az is jórészt az ő érdeme volt, hogy a megbeszélte háromszáz forint fizetséget Kozma még egy százassal megtoldotta. Így aztán elégedetten, jókedvűen, egy kisse maguk is kápatosan igyekeztek az állomás felé, ami alig félóránnyira volt a falutól.

Vasárnap reggel volt. Mindenki ott volt a lakodalmon és most mindenki aludt. A határ szélénél-üres, csak a tehénecsorda fehérlett az úttól jobbra, a kiserdő szélén. Annak nincs lakodalom, nincs vasárnap, azt ki kell hajtani. A gulyás, Szepsi Lajos bácsi, ámbár ő is ott volt éjfélig a lakodalmon, tudta kötelességét, és kora reggel kihajította az állatokat a legelőre.

A három muzsikussal vigan taposta a port, csak Jancsi törölgette mind sűrűbben a homlokát. De azért ő is velük nevetett, ahogy az el-

BALÁZS SÁNDOR

Vége a lakodalomnak

múlt éjszakát kifizurázták. Széles jókedvű behársogta a környéket. Az erdő visszaverte hangjukat. A tehének fölemelték a fejüket és az útra bámészkodtak. De Rudi, a bika, nem elégedett meg a bámészkodással.

Rudi ma rosszkezdűen ébredt. Morgott, mikor kihajtottak az istállóból és végigdörmögte az utat a legeelőig. Hatalmas, piros állat volt, kiállításokon díjat nyert példány. Ha mérges volt, messzi el kellett kerülni. Tudta ezt a gulyás és ilyenkor nem hajkurászta, még csak nem is szolt rá, hagyta, hogy kifújja magát, hogy magában bandukoljon jóval a gulya után.

Idővel persze megnyugodott volna, de a három muzsikussal lárnya felbőszítette. Felállt, nagyot bömbölt és

megindult a hangos társaság felé. Fejét leszegve dübösen rohant. Lajos bácsi nagyot kiáltott: — Rudi, hé! — de úgyis tudta, hogy hiába, ezért kezét a szájához emelve, a vidám muzsikussal felé ordította:

— Szaladjatok!

Azok az első pillanatban nem értették, miről van szó, de mikor meglátták a felénk rohanó fenevadat, mindjárt megértették. Futásnak eredtek. A primás és a kontrás mint a nyúl, de Jancsi a nagybőgővel lemaradt tőlük. Kiabált, hogy várják meg, de azok nem akarták hallani és vágattak, ahogy csak tudták. Jancsi látta, hallotta közeledni a bikát — mit csináljon? Hajtsa el a nagybőgőt? Azt nem lehet,

ezt még az apjától, nagyapjától örökölte, ilyen jó nagybőgő nincs több, ezt nem lehet elhajtani. Szaladt hát, amennyire tudott, de a másik kettő már bekanyarodott az állomás felé vezető gyalogútra, ő maradt egyedül Rudinál. Nézte, hol van egy bokor, ami mögött megbújhatna, egy fa, amire felmászatna, de sehol semmi és a bika egyre közeledik, már hallani a fűtárást, ahogy a föld dübörög alatta — véged van, Bakator Jancsi, nincs, aki megállítsa ezt a vad barmot, eltipor ez téged nagybőgőddel együtt!

Mikor már alig volt húsz lépésre tőle, Jancsi kifulladt, megállt és lekupva válláról a nagybőgőt, elkezdte rajta húzni a „Nagybercsényimiklóst”.

Miként Lehel a kürtjétől, ő a bőgőjétől búcsúzott? Vagy a veszedelem váltotta ki belőle ezt a reflexet? Nem lehessen tudni. De tény és való, hogy Jancsi maga elé állította hangszert és teljes erővel belevágott. Rudit meglepettette ez a furcsa, idegen mély hang, amely mint ha egy másik bika torkából szakadt volna ki. Megállt a négy cölöplében, bömbölése morgásba ment át. Jancsi húzta irgalmatlanul, közben segítségért kiabált. A nóta és Jancsi jajgatása, ugylát, szik, Rudi fülében szép harmóniába olvadt és láthatólag megnyugtatta. Hátsó lábaira ereszkedett, véres szemét Jancsira függőzve figyelt.

Rudi elábrándozását Jancsi kedvező alkalomnak tekintette a menekülésre. A nagybőgőt vállára vetve szaladni kezdett. De Rudi felugrott, bömbölve utánvetette magát. Jancsi nem jutott messzire, a bika megint csak húsz lépésre járt tőle és Jancsinak nem volt más választása, mint az előbbi receptet. Reszkető ujjakkal belevágott a húrbába, ezúttal a búsan szóló „Kecskeméti nagyharangot” adta elő, Rudi megállt és fűtárást figyelte a különös mély hangot.

Szepsi Lajos bácsi arról már lemondott, hogy Rudit akár ő, akár a kutyája jobb belátásra bírja és Jancsi szorongatásától eltérítse. Mást kell itt csinálni. A pásztor-

gyereket ugyan befuttatta a faluba, hogy jöjjenek azonnal, és Domonyi, aki vadászember volt, hozzon puskát is, mert hátba Rudit agyon kell lötni, ha nem akarják, hogy emberhalál legyen. De amíg azok felkészülődnek és ideérnek, addig Rudi agyon tiporja ezt a szerencsétlent, aki már a vonót is alig tudja tartani. Ha egyszer kiejti a kezéből és nem tudja tovább bűvölni Rudit, vége van. Mást kell itt csinálni.

Hirtelen észbe kapott. Gyorsan kihajította a csordából Rózsit, a szép piros-tarka tehénét.

A pásztor tisztas távolságban maradt a bikától, de Rózsit egy cseppet sem félt tőle. Odaballagott hozzá, fejét odadörzsölte Rudi mogorva homlokához. Rudi bömbölt egy kurtát, de Rózsit attól sem ijedt meg, hanem tovább is ott legyeskedett körülötte. Rudi nem tudott mindjárt dönteni Jancsi és Rózsit kö-

Erdi Sándor rajza

zött, hol az egyikre, hol a másikra emelte busa fejét, de végül mégis Rózsit után indult...

Lajos bácsi rákiáltott Jancsira:

— No most szedd a lábad!

Jancsinak nem kellett sok biztatás. Szaladt, rohant, amennyi maradék erejéből még tellett. A nagybőgő kegyetlenül verte az oldalát. De nem baj. Ott volt már az állomás és meg beerte a nyolcórás vonatot.

csinálta. Már megint kezében volt a botja, apja újra ugrott, de a bot vége újra a homlokán csattant, ezúttal gyengébben, mint az előbb, az ember csak megingott, és mintha kizözanodott volna.

— Kikapom a beledet vén csirkefogó — kiáltotta, és hirtelen fordulattal oldalról szózt egyet az öreg képébe.

A gyerek riadtan látta, hogy apja megint nem talált, az öreg újra ellepett, csuda tudja, hogy csinálta. Most egyet ugrott hátra, egyet előre, a bot csattant szegény fater fején, és most elesett.

A gyerek most már nem habozott. Összeszedte magát, nekiugrott az öregnek, elkapta egyik lábát és felrántotta. Az öreg beleavatkozott nem fordult fel, megfordult tengelye körül, és a forgás kicsavarta a srác kezéből a harisnyás lábát. Vékony csont volt ez a láb — vén gané, szikrázott a gyerek fejében — mint a hulla, olyan vékony, sirbavaló vén hülye, reakcios, egy tábornok, szerette volna kiszúrni a szemét.

Rahasalt az öreg lábaira, átfonta és fejét lehúzta. Apja feltápázkodott, teljesen józan volt. Homlokát nyomkodta, tenyerével simogatta, nézte a gyereket, de nem mozdult.

Az öreg lassan leengedte botját, csuklója nem bírta tovább. Készen volt. Varta hogy az ember legazolja. Nem mozdult, lábai erősek voltak, félre rughatta volna ezt a könnyű gyerek testet, de nem tette.

Varta az ember rohamát, szemét rásegezte és cseppet sem félt. Arra gondolt, hogy félreértik. Újra félreértik, mint anyniszor az életben. Minek avatkozott családi ügyekbe. Vén hülye vagyok, de sajnáltam a kis srácot, és azt hittem, hogy megöli ez az ember. És az apja. Hallatlan.

Az apa megmozdult, lenézett a gyerekre, rászólt.

— Hagyd abba, hallod? Eredj haza. A gyerek felkelt, várt valamire, de nem

történt semmi, nem szóltak hozzá, úgy látszik a fater egyedül akar lenni a vén szarossal. De azért valahogy sajnálta az öreget, és most utálta apját, és tudta, hogy otthon megveri. Anya pedig hiába lesi a pénzt, ma sem sikerült. Eltűnt az utcából.

Az öreg vívómester áttette botját balkezebe, balkezzel is meg lehet még próbálni, bár a bal csuklója alig mozdul. Az ember mintha elvirgatorodott volna. Közel lépett és ezt mondta:

— Valamikor boksoltam. Maga fene jó vívó lehetett a maga idejében.

Az öreg felocsudott, mintha kiengedett volna benne egy túltöltött tartály, és most sebesen ömlik ki ereiből a lé. Megingott.

A másik karonfogta.

— Na, gyere, elég volt ebből, szerencse, hogy a gyerek megusza. Tudja, ilyenkor nem tudom mit csinálók. Néha hagyom, hogy elvigyen a pénzbe, de ha nagy a nyomás bennem, akkor megjárja.

Mentek, a vívómester csuklóját tapogatta, nem tört el, ennek nagyon megörült. Érdeklődve hallgatta az embert.

— Ne igyon, semmitsem lehet ezzel elintézni.

— Tudom, ne is prédikáljon. Nincs olyan nagy baj. Az asszony a hibás: Kap elég pénzt, mi köze, hogy a többivel mit csinálók?

Az öreg fáradtan pillantott a sáplepkekre, az az ember már nem állt a horgonynál, eltűnt, ideje hazaindulni neki is.

Nagyon messzire távolodott most tőle ez az ember, aki nyomorúságot mesélt, igaz, vagy sem, nem érdekli, mert jól tudja, hogy semmit sem tehet.

— Vegyen egy télikabátot a fiának — mondja búcsúzóul, félén a töltésre, egyenletesen lépked, távolodik nem látja, hogy a másik néz utána majd félén, aztán bemegy a mellékutatóba, ahol egy vénasszony kofabort mér, lent a pincében. Mindég vannak ott.